

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

Факультет соціально-психологічних наук та управління

“Затверджено”

На засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М. П. Драгоманова
Протокол №8 від «28» березня 2016р.

“Рекомендовано”

Вченою радою Факультету
соціально-
психологічних наук та управління
Протокол № 1 від «17» березня
2016р.

**Програма
вступного фахового випробування
з соціокультурної діяльності та фахових дисциплін**

для громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства,
при вступі на навчання для здобуття ступеня

«Магістр»
на базі здобутого ступеня
бакалавра

Спеціальність 028.02010601 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Київ 2016

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступних випробувань розроблена на основі Типових навчальних програм підготовки менеджерів соціокультурної діяльності ступеня «Бакалавр» і спрямована на виявлення рівня сформованості професійної компетентності випускників ступеня «Бакалавр» у відповідності до Державних стандартів вищої освіти з урахуванням відповідних спеціалізацій.

До змісту програми включені наступні курси: «Культурологія для дітей», «Історія культури для дітей», «Соціокультурна діяльність», «Система управління соціокультурною діяльністю».

Визначено основні питання кожної навчальної дисципліни, які розкривають сутність, особливості та специфіку організації соціокультурної діяльності. Особлива увага приділена питанням використання сучасних підходів в галузі культури, організації взаємодії дорослих з дитиною, дітей різного віку в процесі соціокультурної діяльності. На основі змісту програми визначено орієнтовні питання вступних випробувань. Структура білету складається з двох теоретико-методичних питань комплексного характеру та творчого завдання – проекту з соціокультурної діяльності, який обирає і захищає сам абітурієнт. Комплексний характер білету дає можливість виявити педагогічну позицію вступника, бачення та розуміння актуальних проблем соціокультурної діяльності, рівень теоретичної підготовленості та сформованості практичних фахових умінь з урахуванням спеціалізацій. Відповіді абітурієнтів на теоретико-методичні питання та підготовка творчого завдання допоможе спрогнозувати результативність подальшого навчання студентів на вищому ступені навчання.

Організація соціально-культурної діяльності у суспільстві - важливий чинник його функціонування та розвитку. Саме ця обставина вимагає рішення цілеспрямованих науково-практичних завдань соціально-культурної діяльності, здійснюваних у сфері культури та освіти. В умовах модернізації суспільства, децентралізації управління соціокультурними процесами, необхідно пам'ятати про пріоритет гуманістичних підходів до виховання, розвитку та освіти. У цьому контексті особливої актуальності набуває підготовка спеціалістів соціокультурної сфери, які засвоїли знання про основні категорії, поняття, проблеми, напрями досліджень в сфері соціокультурної діяльності, культурології, історії культури; уміють використовувати теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження; орієнтуватися в основних теоріях, концепціях, підходах до організації, управління, здійснення професійної діяльності в соціально-культурній сфері.

Вступний комплексний іспит будується за інтеграційним принципом, орієнтований на основну спрямованість професійної діяльності майбутнього спеціаліста – менеджера соціокультурної діяльності, основними професійними ознаками якого мають виступати готовність до здійснення фахової діяльності на засадах глибоких знань про сучасні та минулі

соціокультурні процеси, модернізаційні та інноваційні тенденції в суспільстві.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ АБІТУРІЄНТА НА ВСТУПНОМУ ФАХОВОМУ ВИПРОБУВАННІ

За шкалою університету	Визначення	Характеристика відповідей абітурієнта	
		На питання теоретичного змісту	На питання практичного змісту
100-123 бали	Низький	Абітурієнт не усвідомлює змісту питання білету, а тому дає відповідь не по суті поставлених запитань. Не розуміє культурологічних термінів, не орієнтується в сучасних наукових дослідженнях в соціокультурній сфері, не вміє обґрунтовувати професійне значення знань.	Теоретичні положення не ілюструються прикладами з практики, абітурієнт не вміє вирішувати на основі попередньо набутих знань прості ситуації в соціокультурній сфері. Запропоновані проектні рішення мають не фаховий характер.
124-149 балів	Задовільний	Відповіді на питання білету носять фрагментарний характер, характеризуються відтворенням знань на рівні запам'ятовування. Знання та розуміння культурологічних термінів поверхове, відсутнє вміння обґрунтовувати власну думку.	Абітурієнт частково вміє використовувати фахові знання для розробки проекту з соціокультурної діяльності.
150-174 балів	Достатній	Відповіді на питання білету вірні і достатньо повні. Абітурієнт оперує культурологічними термінами без особливих труднощів, вміє логічно побудувати відповіді на поставлені питання, орієнтується в соціокультурній галузі, логічно обґрунтовує власну думку.	Вміє використовувати теоретичні знання для розробки типових проектів з соціокультурної діяльності.

175-200 балів	Високий	Абітурієнт дає вірну і розгорнуту відповідь на питання білету. Добре орієнтується в історії світової культури. Глибоко розуміє значення культурологічних термінів та вільно ними оперує. Різнобічно аналізує закономірності розвитку в соціокультурній сфері. Відповідь розгорнута, глибоко обґрунтована, логічно структурована, абітурієнт вільно користується професійною термінологією щодо сучасного стану розвитку соціокультурної галузі.	Вміє використовувати теоретичні знання для розробки оригінальних соціокультурних проєктів.
---------------	---------	---	--

Якщо абітурієнт під час вступного випробування набрав від 100 до 123 балів, то дана кількість балів вважається недостатньою для допуску у конкурсному відборі до НПУ імені М.П. Драгоманова.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатом обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали (оцінка) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім абітурієнтам, хто брав участь у випробуванні, після закінчення іспиту.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

3.1. Соціокультурна діяльність

Тема 1. Теоретичні засади соціокультурної діяльності

Соціально-культурна діяльність як галузь наукового знання та навчальна дисципліна. Еволюція практики та поняття «соціально-культурна діяльність». Становлення соціально-культурної діяльності як галузі наукових знань. Функції та критерії соціокультурної діяльності. Зміст і значення поняття «функція». Культурозберігаюча, розвивальна, комунікативна, рекреаційна функції СКД. Критерії якості та ефективності СКД.

Тема 2. Соціокультурна сфера та дозвілля

Соціально-культурна сфера та соціально-культурна діяльність. Критерії

соціально-культурної діяльності. Тенденції розвитку соціально-культурної сфери на сучасному

Галузі реалізації СКД. Місце дозвілля в структурі вільного часу людини. Види відпочинку і розваг, їх особливості.

Рівні дозвіллевої діяльності: Споживання, творчість, екстеріоризація. Принципи дозвіллевої педагогіки: принцип інтересу; принцип єдності рекреації та пізнання; принцип спільної діяльності.

Гра як вид і засіб СКД Історія виникнення гри. Взаємозв'язок культури та гри. Особливості гри як соціокультурної діяльності. Ігрові співтовариства. Структура гри, вимоги до її проведення. Особливості дитячих ігор.

Тема 3. Соціокультурна діяльність та організація спеціальних подій

Спеціальні події в соціокультурній сфері. Спеціальні події та свята в сучасному суспільстві та діловій практиці. Загальні вимоги до підготовки та організації спеціальних подій.

Види спеціальних подій та суспільних заходів. Презентації та конференції як важливі соціальні події, їх значення та особливості організації. Фестивалі, церемонії та їх значення в культурному житті. Протокол та етикет особливих подій.

Свята та виставково-ярмаркові події. Свята та соціальне значення свят. Українські народні та офіційні свята. Шоу-заходи. Конкурси та лотереї. Виставки, ярмарки. Особливості дитячих свят та спеціальних подій.

Сучасні інформаційні технології в соціокультурній діяльності. Значення сучасних інформаційних технологій. Сучасні інформаційні технології та менеджмент СКД.

Залучення коштів з різних джерел. Фандрейзинг. Проблема залучення коштів на соціокультурну діяльність. Поняття фандрейзингу. Планування фандрейзингової кампанії.

3.2. Культурологія для дітей

Тема 1. Теоретичні аспекти культурології

Поняття культури та основні підходи до її визначення. Структура культури та її функції. Культурологія – наука про культуру Культурологія як гуманітарна наука.

Проблема розвитку в культурі. Різновиди культурних змін. Джерела змін в культурі. Динаміка культури та культурно-історичні типи

Історико-етнографічна типологія культури. Проблема типології культури в історії гуманітарної думки. (М. Я. Данілевський, О. Шпенглер, К. Ясперс, М. Драгоманов, В. Вернадський, О. Кульчицький).

Первісна культура та її особливості. Періодизація первісної культури. Тотемізм та магія первісної культури. Виникнення та трансформація міфів.

Тема 2. Прикладні аспекти культурології

Особистість як результат культури. Людина в контексті Східної та Західної культури.

Семіотичні аспекти культури. Культура як особлива форма комунікації.

Культура як текст. Символ в культурі. Символи та знаки в українській культурі

Суспільство і мистецтво. Дорослий і дитина в просторі художньої культури. Мистецтво в сучасному світі. Масова та елітарна культура. Культура в інформаційному суспільстві.

Основи культурологічних знань в дошкільній та середній освіті. Розуміння культури, мистецтва та культури спілкування в дошкільній освіті. Культурологічні знання в середній школі.

3.3. Історія культури для дітей

Тема 1. Давні культури та Східні культурні регіони

Анімізм давньої культури. Єгипетські піраміди як культурний феномен. Антична спадщина у розвитку Європейської культури. Розвиток та занепад античної культури.

Особливості історії культури Китаю. Роль даосизму та конфуціанства у розвитку культури Китаю. Архітектура і пейзаж середньовічного Китаю. Культура Японії. Культура японської аристократії. Роль буддизму як державної релігії у розвитку японської культури. Релігія та наукове пізнання в культурі Індії. Своєрідність та унікальність Індійської культури. Індоарії в становленні культурних засад стародавньої Індії. Мистецтво та архітектура в культурі Індії. Культура Індії за часів британського правління.

Передумови формування культурного регіону. Ісламізація та арабізація як механізми поширення ісламської культури. Коран – пам'ятка культури. Історія створення Корану. Догмати ісламу. Арабо-мусульманське мистецтво. Внесок арабів в світову поезію, літературу, науку, мистецтво.

Тема 2. Історія культури Африки, Європи та Америки

Культура Західної та Центральної Африки. Особливості формування культури Чорної Африки. Сахара – колискова африканських народів. Перші державні утворення Західної та Центральної Африки. Культура Східної та Південної Африки. Історичні форми державності. Мистецтва та художні ремесла народів Східної та Західної Африки.

Динаміка культурно-історичних процесів у Європі. Середньовіччя, Відродження, Реформація, Просвітництво, XIX – XX століття. Гуманізм та гуманістична спрямованість європейської культури. Мистецтво в структурі європейської культури. Дитина в європейській культурі. Культура Сполучених Штатів Америки. Ранній колоніальний період. Формування американської нації та її культури в пізній колоніальний період. Здобуття державної незалежності США. Культура Канади. Період ранньої колонізації. Культурні наслідки англійської колонізації Канади.

Культура слов'ян у системі історико-теоретичних знань. Слов'янознавство як система історико-теоретичних знань. Слов'янська міфологія. Велесова книга. Трипільська культура та інші археологічні слов'янські культури. Традиції та звичаї слов'ян. Культурні традиції України. Культура і самосвідомість східних слов'ян. Самобутність культури

Київської Русі та зовнішніх впливи на неї. Естетичні уявлення східних слов'ян. Школа і наука в Українській духовності

3.4. Система управління соціокультурною діяльністю

Тема 1. Наукові основи соціокультурного менеджменту

Наукові теорії діяльності. Діяльність як рушійна сила суспільних процесів. Моделі колективної поведінки людей як база соціального процесу. Діяльність як втілення індивідуальних якостей особистості. Культурний рівень. Оптимальний суб'єкт діяльності. Види діяльності. Соціокультурна діяльність, її творчий характер. Взаємодія соціального і культурного. Людина як носій культури. Закономірності розвитку соціально-культурної сфери.

Тема 2. Соціально-культурна діяльність і управління

СКД як об'єкт управління в умовах ринку. Світоглядні аспекти управління. Традиційні підходи до розвитку культури. Сучасна управлінська культура. Моделі управління СКД. Оптимальна модель. Специфіка соціокультурного менеджменту. Комерційні та некомерційні організації. Механізми менеджменту в соціокультурній сфері. Соціокультурний менеджмент як компонент культурної політики. Міжнародні та державні документи як орієнтири культурної політики. Функції держави в управлінні соціальною сферою. Відомчий підхід в реалізації цілей та завдань культурної політики. Структура державного управління культурою в Україні.

Організація діяльності соціально-культурних закладів. Функції масових закладів культури. Проблемність відносин суб'єкта і об'єкта в СКД. Визначальна роль характеру культурного процесу для взаємовідносин в СКД. Статус суб'єктів соціокультурної діяльності. Менеджер як суб'єкт управління: ролі та особистісні якості. Кадри та система їх підготовки. Формування системи неперервної освіти в галузі культури. Сутність методу «навчання через діяльність». Атестація кадрів. Соціокультурна діяльність, її творчий характер. Роль спілкування в діяльності. Спілкування як основна форма діяльності соціокультурного менеджера.

Тема 3. Механізми управління СКД

Категорії соціально-культурної сфери: культурна спадщина, література і публікації, музика, виконавське мистецтво, зображувальне мистецтво, кінематограф, фотографія, радіо, телебачення, спорт, ігри, природа та навколишнє середовище, загальне та місцеве управління. Види соціокультурного менеджменту та функції менеджерів (арт-менеджмент, менеджмент виставок та презентацій та н..). Кваліфікаційні характеристики, професіограми професій соціокультурної сфери. Типи особистості менеджерів та особливості їх діяльності. Показники професійної компетенції. Етика ділових відносин. Умови формування інноваційної особистості менеджера СКД.

Інформація як інструмент управління. Інформаційні системи менеджменту. Інформаційні потоки в соціокультурному закладі. Адресний розподіл інформації. Основні підсистеми інформації: бухгалтерсько-

статистична, кадрова, організаційна, виробничо-творча. Установча документація. Інформаційні мережі. Вимоги до інформаційних систем управління. Вимірjувальні якості інформації. Методи забезпечення інформаційних технологій.

Тема 4. Практика менеджменту

Технології управління персоналом в соціокультурному закладі

Форми управлінських відносин в колективі. Самоуправління – основа менеджменту співпричетності. Умови розвитку самоуправління. Посада та роль співробітника. Колектив та команда. Критерії ефективності роботи команди. Статусні позиції соціокультурного менеджменту: адміністратор, керівник, управлінець. Категорії закладів культури та специфіка менеджменту в них. Культура і клімат в колективі. Управління кадрами в соціокультурному закладі: залучення, підготовка, збереження кадрів. Стиль роботи керівника закладу.

Специфіка економічної діяльності соціокультурних закладів. Унікальність соціокультурного продукту. Економічний потенціал закладів культури. Механізми фінансування. Прямі та опосередковані механізми економічного розвитку. Диференціація видів СКД в ринковій економіці. Основні типи фінансування СКД та розподіл доходу. Причини зменшення обсягів фінансування соціально-культурної сфери в умовах ринку. Характеристика комерційних та некомерційних видів діяльності в соціокультурній сфері. Механізми економічної підтримки закладів культури державою.

Попит та пропозиція. Вивчення ринку. Категорії населення та їх потреби. Послуги соціокультурних закладів. Соціокультурні заклади та ринок. Маркетинговий простір. Традиційні види маркетингу. Маркетингові технології соціокультурних закладів. Відмінності продукту, просування, ціноутворення, реклами, і т.п. Соціально орієнтований та соціально-етичний маркетинг. Співвідношення між місією соціокультурного закладу та підприємницькою діяльністю. Досвід дозвілєвого маркетингу в Україні. Бізнес та мистецтво. Художній маркетинг та його відмінності. Мотиви благодійництва. Меценатство. Спонсорство. Фандрейзінг. Стратегії фандрейзінгу.

Характеристика зовнішнього соціокультурного середовища. Імідж соціокультурного закладу та його адаптація до середовища. Культурне середовище як простір для діяльності. Типи людей з характерними реакціями на культурне середовище та на продукти культури. Зв'язок закладу культури з реальним життям. Реклама, PR, пабліситі, імідж, бренд та інші категорії сучасного соціокультурного середовища.

4. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в НПУ імені М.П. Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

5. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Факультет соціально-психологічних наук та управління
Вступне фахове випробування

Ступень/ОКР Магістр

Галузь знань 0201 Культура

Спеціальність 8.02010601 Менеджмент соціокультурної діяльності

На базі ступеня/ОКР Бакалавр

Екзаменаційний білет № ____

- 1.
- 2.
- 3.

Затверджено на засіданні Приймальної комісії НПУ імені М.П. Драгоманова

Протокол № __ від «__» _____ 2016 р.

Голова фахової комісії _____/
Підпис

Євтух В.Б.
Прізвище, ім'я, по-батькові

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Соціокультурна діяльність

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії ВР України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
2. Основи законодавства України про культуру: Закон // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – 26 травня (№ 21). – С. 294.
3. Бочелюк В.Й. Дозвіллезнавство: Навч. посібник / В.Й. Бочелюк, В.В. Бочелюк – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 208 с.
4. Герасимов С. В. Менеджмент спеціальних подій в сфері культури: Учебное пособие / С. В. Герасимов, Г. Л. Тульчинский, Т.

Е.Лохина. – СПб.: Лань, 2009. – 384 с.:

5. Донченко Н.П. Мистецтво гри: теорія і практика ігрової діяльності в умовах дозвілля: Навч. посібник. / Н. П. Донченко. – К.: ДАКККіМ, 1999. – 176 с.

6. Киселева Т.Г. Основи соціально-культурної діяльності: Учеб. пособие / Т. Г. Киселева, Ю.Д. Красильников – М. : Изд-во Моск. гос. ун-та культури и искусств, 2006. – 135 с.

7. Культурна спадщина України: Правові засади збереження та охорони культурно-історичного середовища: 36. офіц. док. – К.: Істина, 2002. – 336 с.

8. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах: Підручник / І. В. Петрова. – К.: Кондор, 2005. – 408с.

9. Скуратівський В. Свята нашого народу / В. Скуратівський // Вітчизна. – 1991. – №3. – С. 193-195.

10. Современная социокультурная лексика: Глоссарий для изучающих предмет прикладной культурологии / Т.Г.Киселева. – М.: Изд-во Моск. гос. ун-та культуры и искусств, 2000. – 47с.

11. Суртаев В.Я. Игра как социокультурный феномен: Уч. пособие. / В.Я. Суртаев – СПб. : СПбГУКИ, 2003. – 208 с.

12. Тульчинский Г. Л. Менеджмент в сфере культуры : Уч. пос./ Г. Л. Тульчинский, Е. Л. Шекова. – СПб. : Лань, 2009. – 528 с.

13. Українські традиції: Антологія / Упор. О.В. Ковалевський. – Х.: Фоліо, 2004. – 572 с.

14 Цимбалюк Н. М. Дозвілля в Україні. Теоретичні та емпіричні аспекти: Монографія. / Н. М. Цимбалюк. – К.: ДАКККіМ, 2003. – 224 с.

Культурологія для дітей

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / Наук. ред. О.Л.Кононко. – К., 1999. – 70 с.

2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4-23.

3. Барт Р. Избранные работы. Семиотика, Поэтика / Р. Барт. – М : Прогресс, 1989. – 616 с.

4. Закович М. М. Культурологія : українська та зарубіжна культура / М. М. Закович. – К. : Знання , 2010. – 589 с.

5. Есин А.Б. Введение в культурологию. Основные понятия культурологии в системном изложении / А. Б. Есин. – М. : Академия, 1999. – 216 с.

6. Культурологія / Ред. Т.Б. Грищенко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.

7. Культурология XX век. Энциклопедия : в 2-х т. – СПб : Университетская книга; ООО 'Алетейя', 1998.

8. Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2-х т. – М. : Сов. энциклопедия, 1998.

9. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства / Ю. Павленко. – К. : Каравела, 2000. – 320 с.

10. Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури / В. С. Полікарпов. – К. : Знання, 2000. – 360 с.

11. Радугин А. Культурологія : уч. пос. / А. Радугин. – М. : Центр, 2001. – 400 с.

12. Современный словарь по культурологии. – Мн. : Современное слово, 1999. – 736 с.

Історія культури для дітей

1. Бокань В.А. Культурологія / В. А. Бокань – К.: МАУП, 2000. – 136 с.

2. Грушевський М. С. Духовна Україна / Грушевський М. С.. – К : Либідь, 1994. – 560 с.

3. Есин А. Б. Введение в культурологию. Основные понятия культурологии в системном изложении / А. Б. Есин. – М. : Академия, 1999. – 216 с.

4. Історія світової культури. Культурні регіони. / Ред. Левчук Л.Т.-К. Либідь, 2000. – 520 с.

5. Культурологія, ХХ век: Енциклопедія. / Под ред. С. Я. Левит. – Спб.: Университет. Книга, 1998. – Т.1 : А. – Л. – 446с.; Т. 2: М – Я. – 446с

6. Огієнко І. Українська культура. / І. Огієнко. – К.: Абрис, 1991. – 272 с.

7. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства / Ю. Павленко. – К.: Либідь, 2001. – 360 с.

8. Полікарпов В. С. Лекції з історії світової культури / В. С. Полікарпов. – К.: Знання, 2000. – 360 с.

Система управління соціокультурною діяльністю

1. Аванесова Г.А. Культурно-досугова діяльність: Теорія і практика організації: Учебное пособие для студентов вузов / Г.А. Аванесова. – М.: Аспект Пресс, 2006. – 236 с.

2. Векслер А. Ф. Зачем бизнесу спонсорство и благотворительность / А. Ф. Векслер, Г. Л. Тульчинский. – М.: Вершина 2006. – 310 с.

3. Жаркова Л.С. Организация деятельности учреждений культуры: Учебник для студентов вузов культуры и искусств / Л.С. Жаркова. – М.: Издательский дом МГУКИ, 2010. – 396 с.

4. Инновационные технологии подготовки социокультурных менеджеров: Сб. науч. ст./ Под науч. ред. В.М. Чижикова. – М.: МГУКИ, 2004. – 170 с.

5. Коммерческая и некоммерческая деятельность в социальной сфере / Под ред. И. М. Шеймана и др. – М. : Наука, 1995. – 70 с.

6. Культурная политика и культурный менеджмент. СПб: СПб ГАТИ, 2005. – 181 с.

7. Морозова Е. Я. Экономика и организация предприятий социально-культурной сферы: Учеб пособие / Е.Я. Морозова, Э.Д. Тихонова. - СПб.: Изд-во Михайлова, 2002. – 316 с.

8. Новаторов В. Е. Маркетинг в социально_культурной сфере. / В. Е. Новаторов. – Омск : Омич, 2000. – 288 с.;
9. Социально-культурная деятельность: теория, технология, практика / Коллективная монография. Челябинск: ЧГКАКИ, 2005. Части I, II.
10. Флегонтова Н.М. Словник-довідних термінів педагогічного маркетингу / Н.М. Флегонтова. – К. : Освіта України, 2008. – 80 с.
11. Чижиков В.М. Теория и практика социокультурного менеджмента: Учебник/ В.М. Чижиков, В.В. Чижиков. – М.: МГУКИ, 2008. – 608 с.